

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล ไทยเป็นมคธ
สอบ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๑

๑. ครั้งนั้นแล พระยาช้างนั้น หลีกออกจากโขลง เข้าไปโดยทิศทาง
ที่บ้านปาริเลชกะ รักจิตวันไพรสมณห์ กว่งไม้สาละงาม (และ) พระผู้มี
พระภาคเจ้า ประทับอยู่ ก็แลครั้นเข้าไปแล้ว ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว
มองดูอยู่ ไม่เห็นอะไร ๆ อื่น จึงกระเทิบกว่งไม้สาละงามด้วยเท้า ถาก ถือกิ่งไม้
ด้วยวง กวาดแล้ว ตั้งแต่นั้น พระยาช้าง จับหม้อน้ำด้วยวงเข้าไปตักน้ำจืดน้ำ
ใช้ไว้ เมื่อ (พระองค์) มีความต้องการด้วยน้ำร้อน ก็จัดเตรียมน้ำร้อนไว้ ๆ
พระยาช้าง จัดเตรียมน้ำร้อนอย่างไร ๆ พระยาช้าง สืบไม้แห้งด้วยวง ให้ไฟ
พร้อมใช้ ใส่ฟืนให้ไฟนั้นลุกโชน เผาก้อนหินหลายก้อน ในกองไฟนั้น
กลิ้งก้อนหินด้วยท่อนไม้ ใส่เข้าไปในแอ่งน้ำขนาดเล็กที่ตนกำหนดไว้ จากนั้น
หย่อนวงลงไป รู้ว่าน้ำร้อนแล้ว จึงไปถวายบังคมพระศาสดา ๆ พระศาสดา
ตรัสว่า ปาริเลชกะ น้ำเข้าดื่มให้ร้อนแล้วหรือ เสด็จไปสรงในที่นั้น ๆ ครั้งนั้น
พระยาช้างได้น้ำผลไม้ต่าง ๆ อย่าง มาถวายพระองค์ ๆ พระศาสดาเสด็จไปถึง
ถิ่นใกล้บ้าน รับสั่งว่า ปาริเลชกะ ตั้งแต่ที่ตรงนี้ไป เข้าไม่อาจไปได้ จงนำ
บาตรและจีวรของเรามา ให้พระยาช้างนำบาตรและจีวรมาแล้ว เสด็จเข้าบ้านไป
บิณฑบาต ๆ พระยาช้างยืน (รอ) ณ ที่ตรงนั้นแล จนกว่าพระศาสดาจะเสด็จ
ออกมา ในเวลาที่พระศาสดาเสด็จมา กระทำการต้อนรับ รับบาตรและจีวร
โดยนัยก่อนนั้นแล ให้หยั่งลงตรงที่ประทับ แสดงวัตรพักด้วยกิ่งไม้อยู่
กลางคืน พระยาช้างนั้น ถือก้อนไม้ใหญ่ด้วยวง เทียวไปในระหว่าง ๆ
ไพรสมณห์จนกว่าอรุณจะขึ้น เพื่อป้องกันอันตรายจากสัตว์ร้าย ด้วยหมายใจว่า
เรา จักอารักขาพระศาสดา ๆ นัยว่า ตั้งแต่นั้น(มา)ทีเดียวนั้น ราวปานนั้น กลายเป็น
ชื่อว่ารักจิตวันไพรสมณห์ ๆ ครั้นอรุณขึ้นแล้ว พระยาช้างนั้น กระทำวัตร
ทุกอย่าง โดยอุบายนั้นนั้นแล เริ่มต้นแต่ถวายน้ำสรงพระพักตร์ ๆ

๒. พระยาช้างปารีเลยกะนั้น ทั้งท่อนไม้ในที่นั้นนั้นแล ได้เอื้อเพื่อถึง การรับบาตรและจีวร ฯ พระเถระมิได้ให้แล้ว ฯ พระยาช้างคิดว่า ถ้าพระเถระ รูปนี้ จักเป็นผู้มีวัตรอันได้เรียนแล้วไซ้ พระรูปนี้ จักไม่วางบริวารของตนไว้ บนแผ่นศิลาที่ประทับนั่งของพระศาสดา ฯ พระเถระ ได้วางบาตรและจีวรไว้บน พื้นดินแล้ว ฯ ความจริง บุคคลผู้ถึงพร้อมด้วยวัตร ย่อมไม่วางบริวารของตนไว้ บนที่นั่งหรือที่นอน ของครูทั้งหลาย ฯ พระยาช้างนั้น เห็นกิริยานั้นแล้ว ได้เป็นผู้มีจิตเลื่อมใส ฯ พระเถระถวายบังคมพระศาสดาแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ พระศาสดาตรัสถามว่า อานนท์ เธอมาผู้เดียวเท่านั้นหรือ ทรงสดับ ความที่พระเถระมาพร้อมกับภิกษุ ๕๐๐ รูปแล้วตรัสว่า ก็ ภิกษุเหล่านั้นอยู่ที่ไหน เมื่อพระเถระทูลว่า ข้าพระองค์ไม่ทราบน้ำพระทัยของพระองค์ จึงพากัน เธอทั้งหลายไว้ภายนอก มาแล้ว ตรัสว่า เรียกเธอทั้งหมดมาเถิด ฯ พระเถระได้ กระทำตามรับสั่งแล้ว ฯ ภิกษุเหล่านั้นมาแล้ว ถวายบังคมพระศาสดาแล้ว นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ พระศาสดาทรงกระทำปฏิสันถารกับภิกษุเหล่านั้น แล้ว เมื่อภิกษุเหล่านั้นทูลว่า พระเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นพระพุทธรเจ้า ผู้ละเอียดอ่อน เป็นพระมหากษัตริย์ผู้สุขุมลชาติ พระองค์ ประทับยืนและ ประทับนั่ง ตลอดไตรมาสพระองค์เดียว กระทำสิ่งที่ทำได้ยาก แม้ผู้กระทำวัตร และวัตรอาศัย ทั้งผู้ถวายน้ำสรงน้ำพระพักตร์ เห็นจะมีได้มี จึงตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย หน้าที่ทุกประการของเราช้างปารีเลยกะทำ (ให้) แล้ว อันที่จริง บุคคลเมื่อได้สหายเห็นปานนี้ อยู่ด้วยกัน สมควรแล้ว (แต่) เมื่อไม่ได้ (สหายเห็นปานนี้) การที่จะเที่ยวไปคนเดียวแล ประเสริฐกว่า จึงตรัสคาถา ๓ คาถา เหล่านี้ ในนาควรรค ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.๕. ๔

แปล ไทยเป็นมคธ

๑. อธิ โส หตฺธินาโค ยุธา อปฺกมฺม เยน ปาโรลฺลยํ
รกฺขิตฺวณฺสณฺโฑ ภาทฺทสาณฺมุลํ เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมฺมิ อฺอุปสงฺกมิตฺวา จ
ปน ภควนฺตํ วนฺทิตฺวา โอลฺเลนฺโต อณฺณํ กิลฺลจฺจิ อทิสฺวา ภาทฺทสาณฺมุลํ ปาเพน
ปฺพรณฺโต คจฺเจตฺวา โสณฺทาย สาขํ คเหตฺวา สมฺมชฺชิตฺโต ปฏฺจาย โสณฺทาย
ฉมฺภํ คเหตฺวา ปานียํ ปรีโฆชนียํ อฺปฏฺจเปตฺติ อณฺโหทเกน อตฺถे สติ
อณฺโหทกํ ปฏฺยิยาเทติฯ กถํฯ หตฺถเณ กฏฺจานํ ฆสฺสิตฺวา อคฺคิ สมฺปาเทติ ตํ
ทารุณํ ปกฺขิปฺนฺโต ชาเลตฺวา ตตฺถ ปาสาณเณ ปจิตฺวา ทารุณฺชเณ ปวฏฺเฐตฺวา
ปรีจฺฉินฺนํ ชุทฺทกโสณฺทํ ชิปฺติ ตโต หตฺถํ โอลฺลเรตฺวา อฺทกฺสฺส ตตฺถภาวํ
ชานิตฺวา กณฺตฺวา สตฺถารํ วนฺทิตํฯ สตฺถา อุกํ เต ตาปีตํ ปาโรลฺลยกาติ
วตฺวา ตตฺถ กณฺตฺวา นหายติฯ อตฺสฺส นานาวิธานํ ผลานํ อหริตฺวา เทติฯ
สตฺถา คามฺปจาร์ ปตฺวา ปาโรลฺลยกํ อิตฺโต ปฏฺจาย ตยา กณฺตํ น สกฺกา
อาหฺร เม ปตฺตจิวฺรณฺติ อาหฺราเปตฺวา คามํ ปิณฺทาย ปวิสฺติฯ โสปี ยาว
สตฺถํ นิกฺขมฺนา ตตฺถเว จตฺวา สตฺถํ อากมฺนกาเล ปจฺจุกฺกมฺนํ กตฺวา
ปฺริมฺนเยเนว ปตฺตจิวฺรํ คเหตฺวา วสนฺฏฺจเณ โอลฺลเรตฺวา วตฺตํ ทสฺเสตฺวา
สาขาย วิชฺติ รตฺตี วาลมิกปรีปนฺถนิวารณฺตํ มหนฺตํ ทณฺฑํ โสณฺทาย
คเหตฺวา สตฺถารํ รกฺขิสฺสามีติ ยาว อรฺุณฺกมฺนา วนฺสณฺทสฺส อนฺตรนฺตเร
วิจฺรติฯ ตโต ปฏฺจายเยว กิร โส วนฺสณฺโฑ รกฺขิตฺวณฺสณฺโฑ นาม
ชาโตฯ อรุณฺเ อุกฺกเต มฺโขทกทานํ อาที กตฺวา เตเนว อฺปาเยน สพฺพวตฺตานํ
กโรติฯ

๒. โส ตตฺถเว ทณฺฑํ จทฺเตตฺวา ปตฺตจิวฺรปฏฺกฺกณฺณํ อาปฺจุจฺจิฯ
เถโร นาทาสีฯ นาโค สเจ อุกฺกหิตฺวตฺโต ภวิสฺสตี สตฺถํ นิสิตฺวา ปาสาณ-
ผลเก อตฺตโน ปรีกฺขารํ น จเปสฺสตีติ จินฺตเตสิฯ เถโร ปตฺตจิวฺรํ ภูมียํ จเปสิฯ

วัตตสมปยุนา หิ คุรุณํ อาสเน วา สยเน วา อตุตโน ปริกขารํ น จเปนติ ฯ
 โส ตํ ทิสฺวา ปสนนจิตฺโต อโหสิ ฯ เถโร สตถารํ วนฺทิตฺวา เอกมณฺธํ
 นิสิตฺติ ฯ สตถา อานนฺท เอกโกว อากโตสฺสิตฺติ ปุจฺจิตฺวา ปณฺจสเทหิ ภิกฺขุหิ
 สทฺธิ อากตภาวํ สุตฺวา ภูหิ ปน เตติ วตฺวา คุมฺหากํ จิตฺตํ อชานนฺโต
 พหิ จเปตฺวา อากโตมฺหิตฺติ วุตฺเต ปกุโกสาหิ เตติ อาห ฯ เถโร ตถา อภาสิ ฯ
 เต ภิกฺขุ อากนฺตฺวา สตถารํ วนฺทิตฺวา เอกมณฺธํ นิสิตฺตํ ฯ สตถา เตหิ
 สทฺธิ ปฏิสนฺถารํ กตฺวา เตหิ ภิกฺขุหิ ฆนฺเต ภาวฺวา พุทฺธสุขฺมาโล เจว
 ขตฺติยสุขฺมาโล จ คุมฺहेหิ เตมาสํ เอกเกหิ คิฏฺฐนฺเตหิ นิสิตฺนฺเตหิ จ ทฺวกรํ
 กตํ วัตตปฏิวตฺตการโกปี มุโขทกทายโกปี นาโหสิ มณฺเฑติ วุตฺเต ภิกฺขเว
 ปาริเลยฺยกหตฺถินา มม สพฺพกิจฺจานิ กตานิ เอวรูปํ หิ สหายกํ ลภนฺเตน
 เอกโต วสิตฺตํ ยุตฺตํ อลภนฺตสฺส เอกจาริกภาโวว เสยฺโยติ วตฺวา อีมา
 นาควคฺเค ติสฺโส คาลาโย อภาสิ ฯ
